

A csúzlis fiú

1959-ben született Csepelen. Az ELTE BTK magyar-orosz szakán végzett 1983-ban, majd elvégezte a Bálint György Újságíróiskolát. Jelenleg szabadúszóként dolgozik. Legutóbbi írását 2011. 1. számunkban közöltük.

Kora este volt, amikor a tizenkét éves Péter csúzlival kilőtte az utcai villanyoszlop lámpáját. Az égő pukkant egyet, a fény kialudt. Péter erre úgy megrettent, hogy nyomban lehasalt az út menti árok tövébe, amelyben magasra nőtt a gaz, s ez elfedte a kamaszt. Nem számított arra, hogy telibe találja a lámpaburát, mivel rossz céllovó volt, és hiába hetvenkedett csúzlijával, rendre mellé trafált. Más alkalmakkor is tervbe vette, hogy egyszer kilövi a lámpát, de nem járt sikerrel; aztán letett a szándékáról, s inkább az udvaron felállított néhány kartondobozra lövöldözött szórakozásból. Valójában azonban ritkán csúzlizott, mert nem volt erőszakos természetű, de barátai előtt szeretett henegetni, milyen jól bánik a fegyverével.

Még fel sem tápázkodott az árok széléről, amikor két barátja futásnak eredt, s egészen hazáig szaladtak, mert sejtették, hogy a csínytevésből baj lehet. Előtte egymást hergelték, melyikük az ügyesebb céllovó, és ki veszi a bátorságot, hogy kilövi a lámpát. Mind a három fiú nekiveselkedett, mindannyian készek álltak arra, hogy a legjobb legyen, mert egymás előtt szégyen lett volna meghátrálni. Tréfának szánták a vetélkedést, ugyanakkor kellő komolysággal fitogtatták képességeiket, mert mindenféle férfias erőpróba elszántságot igényel. Tudták, hogy zsványságra készülnek, de a gondolat éppen csak át-suhant rajtuk, nyomban újra a versenyzés lázában égtek. Sietősen kapkodták fel a járdáról a kavicsokat, s kézzel hajigálták a lámpa felé, de egyikük sem talált. Utána vették elő a csúzlit, hogy biztosabb legyen a célzás. De hiába húzták meg akkurátusan a kétágú fadarabkára kifeszített gumikat, semmi eredménnyel nem jártak. Teljesen váratlanul történt, hogy Péter a kísérletezgetések után véletlenül telibe találta a lámpaburát. Ám ahelyett, hogy diadalittasan fogadta volna az elismeréseket, szörnyen megszeppent, és kezéből is elhajította a csúzlit, mintha nem is az övé lett volna. A következő pillanatban pedig a sűrű gyom és bozótos közé vetette magát, hogy észrevétlen maradjon, mert félt a következményektől.

Péter rövidre nyírt szőkésbarna haja csapzott volt az izzadságtól, arca elhalványult a rémülettől. Mélykék szemével kutakodva leste, vajon ki vette észre a károkozást, amit elkövetett. Lopva felegyenesedett; alig volt magasabb a gaznál, ami körbevette, nem érte el a másfél métert sem. Korához képest erős testalkatú; vállalai szélesek, karjai izmosak. Mosolygós szája most lefelé görbült, ajkait összeszorította. Kockás inget viselt, aminek ujjait könyékig feltúrte; térdig érő vászonnadrágját derékszíj fogta körbe a derekán. A lábán kitaposott szandál, amelynek csatjai kioldódtak, mert a kapcsok a kapkodásban és az ugrálástól észrevétlenül kicsúsztak a helyükről. Keze, lába maszatos, mert a környezet összes pora rátapadt; az árokban ráadásul sár volt, ettől a cipője is mocskossá vált.

Utcabeli barátaival már legalább egy órája ödögött a környéken, mire kiszemelték azt a villanyoszlopot, amelyet dobálni kezdtek. Választásuk azért esett rá, mert Péterék háza előtt volt, éppen egy utcasarkon, tehát nem kellett messzire csatangolniuk, hogy versenyre keljenek. Attól sem tarthattak, hogy idegenek zavarják meg, akiknek bizonyára azonnal szemet szúrnak az elfajzott csirkefogók. A tett színhelyén elfogják, és rendőrkézre adják őket, ami súlyos következményekkel jár: nemcsak a kárt kell megfizetniük, hanem büntetést is kiszabnak rájuk; de hogy mifélett, arról fogalmuk sem volt.

A lámpa pukkanására és az utcaköz elsötétedésére lett figyelmes Péter apja, aki a családi házban tartózkodott, de kisetett az udvarra, hogy körülnézzen. Előbb arra gondolt, hogy üzemzavar léphetett fel, de amint észrevette az üvegdarabokat, melyek az oszlopról lehullottak és a földön heverték, biztos volt benne, hogy vandalizmus történt. Bosszúság és méreg fogta el, hogy kárt okoztak portája közelében. A kisfiú rögvest a növények takarásába húzódott, amikor megpillantotta feldühödött apját, s perceken át némán gubbasztott. Közben a szemközti szomszéd is előkerült, aki szemtanúja volt az eseménynek, s ujjal mutogatott arra a helyre, ahol Péter a bozótosban meglapult. Az apja nem is fedezte volna fel, ha a szomszéd nem hívja fel rá a figyelmét.

— Ott, ott — bökött az árok felé, ahol a fűszálak sem mozdultak.
— Ott bújt meg a maga fia, ő követte el a disznóságot.

Az apa tágra meresztette a szemét, mert semmit sem látott; és hegyezte a fülét, hátha meghallja a neszezést. Nem túl magas, vékony, szálkásan izmos ember volt. Egy szál nadrágban, barna félcipőben szaladt ki a házból, ki az utcára, ahol a járda mellett húzódott az árok. Hirtelen olyan harag öntötte el, hogy nem tudott uralkodni magán, és felindulásában csak üvöltött.

— Péter, gyere elő, mert ha én talállak meg, csúnyán megkeserülöd!
Az apa toporzékol, de a fiú egyre lapított.

— Nem mondjam még egyszer, hallod-e?! — rikkantotta az apa, és leste, hol észlel mocorgást. Ingerülten szemrevételezte a darabka területet, ahol Péter rejtőzhetett, de a hely, ahová a szomszéd mutatott, tévesen lett megjelölve. Nem oda fészkelte be magát a gyerek, mert cselesen odébb húzódott.

— Háromig számolok, s ha nem kerülsz elő, nyújtófával hasítom szét a hátadat! — tájékoztta az apa, mire a szomszéd sebtében elvonult, nehogy belekeveredjen a családi grimbuszba.

Péter ekkor dugta ki a fejét a bozótosból, s verdeste le ruhájáról a szutykot, ami rátapadt. Tekintetét rá sem emelte apjára, hanem a földre szegezte, mintha egy elhagyott tárgyat keresne a járda mentén. Lapítva, vánszorogva közeledett apja felé, aki szállaegyenesen meredt rá, és belül forrt az indulattól. Remegett a szája széle, de türtőztette magát, mert nem akart patáliát csapni a kíváncsi szomszédok előtt. Sietősen visszatért az udvarra; közben parancsolóan intett a fiának, hogy kövesse, és ne merészeljen ellenkezni. Péter

kelletlenül, lassan szedte a lábait, úgy kullogott, mint egy vénember, aki súlyos terhet cipel, s menten összeesik a kimerültségtől. Sejtette, hogy csínytevéésének börtje lesz; számított rá, hogy nyakleves nélkül nem úszhatja meg.

Alighogy befordult a házuk elé, s betette maga mögött az utcára nyíló vaskaput, apja megragadta a grabancát, s rázni kezdte, hogy a gyerek inge is elszakadt.

— Mit műveltél, te büdös kölyök?! — rivallt rá a fiúra, aki meg sem mukkant, hanem összehúzta magát. Az apának elborult a tekintete. Előbb még visszafogta magát, de most kitört belőle a féktelen harag. Dühroham fogta el, és nem lehetett lecsillapítani. — Ki fizeti meg a kárt, amit okoztál? — üvöltötte, s már nem rázta, hanem ütötte a gyereket. — Mit gondolsz, annyi pénzünk van, hogy elszórhatjuk? Hát felelj! Miből javíttassam meg a lámpát? Miből, te szégyentelen... te semmirekellő! — s ökölrel verte a fiú fejét, majd a karját csavargatta, mert a kamasz mind a két kezét az arca elé emelte, hogy védekezésésképpen felfogja a csapásokat.

— Apuka, elég, elég... — nyöszörögte a fiú, de az apa meg sem hallotta, mert egyfolytában őrvongott. — Ne tessék bántani, többé nem fordul elő...

Amikor az apa fölindulásában egyre csak ütlegelte a gyereket, az arca eltorzult, szeme szikrákat hányt. Folyt róla a verejték, mert a csapkodás és a dulakodás megizzasztotta. Nem bírta magával, s láthatóan egyetlen könyörgő hang sem jutott el a füléig. Talán hallotta az esdeklést, de fel nem fogta, mert esztét veszttette a dühöngésben. Bőszülten acsarkodott, és közben folyton a kárt és a pénzt emlegette. Cibálta, rángatta a gyereket, hogy a fiú megemlegesse a napot, és levezesse haragját, amely eluralkodott rajta.

A kamasz igyekezett hátrálni; oldalra fordult, és fejét behúzza összegömbölyödött. Karjait félszegen maga elé tartotta, hogy tompítsa az ütések erejét, de ez tovább bőszítette apját, aki ellenkezésnek vélte a mozdulatot. A fiú ekkor leengedte a kezét, de egy lökéstől hirtelen megszédült, s csak azt érezte, hogy megfájdult az orra. Arcához kapott, és ujjain fedezte fel, hogy valamije vérzik. Utána már azt leste, merre menekülhetne el. Gyorsan az utcára nyíló kapu felé vette az irányt, kitepte az ajtót, vissza sem nézett, hanem sebesen elszaladt, mintha kergetnék, pedig senki sem eredt utána.

Későre járt, már besötétedett, de Péternek nyoma veszett. Jó messzire elfutott, s csak akkor állt meg, amikor kifulladt a loholástól. Talán három utcasarkot tett meg rohanva, utána lelassította lépkeit, és erősen fújtatott. Céltalanul kóborgott a környéken, s maga sem tudta, mitévő legyen. Félelem és konokság szállta meg, hogy apja bitangul elverte, ő pedig nem tűrhette tovább az ütlegelést. Ha hazamegy, bizonyára folytatódik a számonkérés, s még azt is csúnyán megbánja, hogy ellenszegülésképpen elinalt hazulról. Ha pedig apját újra elragadja a hév, a csontját is összetöri, mert dührohamában nem tudja, mit cselekszik. Ritkán gurul méregbe, de ha

zabolátlanná válik és eszét veszti, képtelen józanul gondolkodni és mérlegelni cselekményei súlyát.

Eltelt egy óra, aztán kettő, de a fiút nem látták a környéken. Amikor az apa keresésére indult, egy járókelő emlékezett rá, hogy egy szőkésbarna kiskamasz csatakosan őgyelgett az utcán. Nem szólt senkihez, hanem durcásan leeresztette a fejét, és céltalanul csellengett. Az apa már messzire eltávolodott a háztól, ahol lakott; egyre rőtta az utcákat, hogy ráleljen fiára, vagy legalább találkozzon emberekkel, akiknek feltűnhetett egy kisgyerek. Megszólított idegeket, hogy nem találkoztak-e egy pöttöm fiúval, aki kockás inget visel, és rövidnadrág van rajta. Aztán becsöngetett házakba, hogy Péter hátha menedéket kért, vagy tán felfedeztek valami gyanúsat, ami egy kisfiú hollétére utal. De hiába volt az igyekezet, Péter eltűnt; ki tudja, merre járhatott — elszaladt a világ végére.

Már koromsötét volt, s csak a villanyoszlopok lámpái világítottak. Az utcák elnéptelenedtek, az emberek házaikba húzódtak, aludni tértek. Az apa hazasietett, és felöltött magára egy inget, pulóvert, hogy ne fázzon. Újból nekilódult abba az irányba, amerre Péter elfutott, és végigjárta a környéket utcáról utcára, házról házra. Minden sötét árnyra figyelmes lett, minden emberi mozgásra felkapta a fejét. Hátha egy kisfiú az, hátha éppen a gyerekére ismer! Amikor árnyakat sem látott, és üres volt a vidék, gyenge hangon szólíthatni kezdte a fiát:

— Péter! Péterke! Merre vagy? Hallod? Gyere elő, ugyan már, gyere elő!

Éjfél lett. Az apa tanácstalanul kóborolt, végül hazatért. Nem bírt lefeküdni, mert úgysem tudott volna aludni. Bevonult a házba, benyitott a szobába, ahol a kisebbik fia éppen megfordult az ágyon. Hamarjában csak ránézett, hogy tényleg nyugodt-e az álma, aztán megint a bejáratnál termett. Pipiskedett és nyújtogatta a nyakát, hátha észrevesz egy közeledő alakot, vagy meghall egy hangot, amelyre várt. Fülelt, kémlelte a tájat, hallgatta a neszezést. Nyugtalanul téblábolt az udvaron, eszelősen rohanguált az utcára, majd vissza. Amikor a vaskapu nyikorgását meghallotta, biztos volt benne, hogy Péter az. De tévedett — nyilvánvalóan hallucinált, s csupán beképzelte magának a zörgést. Semmiféle nyikorgás nem történhetett, mert a kaput nem mozgatták. Minden moccsatlan volt, üres és csöndes.

Péter nem sokkal éjfél előtt visszamerészkedett az utcába, ahol lakott. Egy ideig távolról figyelte a házukat, hogy az ablakokból kiszűrődik-e fény, vagy meglátja-e apját, aki talán még mindig tombolt, vagy lehiggadt a ramazuri után. Bizonyára lefeküdt aludni, gondolta a fiú, vagy otthon várja, hogy újból nekiessen, és követelje tőle a kártérítést. De miből fizetné meg az okozott kárt? Honnan szedjen elő annyi pénzt, hogy kiengesztelje apját, s elfelejtsék a történeteket?

Ahogy telt az idő, egyre hűvösebb lett. Péter fázott; összébb húzta magán az ingét, de tovább vacogott. Odaosont a házuk kerítése mellé, lekuporodott az árokpart szélére. Onnan leste, hogy mi történik oda-

bent, vajon ég-e még a villany. Amikor a fényben észrevette apját, behúzta a nyakát, s meglapult a bozótosban. Amint apja eltűnt, kidugta a fejét, s jó darabig latolgatta, mitévő legyen. A sötétben lopakodva átmászott a drótháló kerítésen, hogy bejusson az udvarra, s elbújjon a szőlőtőkék között. A kaput nem merte kinyitni, mert a nyikorgása biztosan feltűnik az apjának, ezt pedig el akarta kerülni. Félelem volt benne, hogy megint elverik. Lehasalt a földre, és a szőlőindák között kukucskált ki, hogy mi zajlik a házukban. Ekkor újból megpillantotta az apját: tétován mászkált föl-alá, arca fehér volt és aggodalomtól terhes. Hirtelen sietősen kitérte a kaput, és tanácstalanul, zavartan bábmészködött az utcán. Majd mintha zörejt vagy susogást hallott volna a szőlőtőkék sorai között, visszafordult az udvarra.

— Péter! Itt vagy? — rebegete. — Kisfiam, gyere elő! Ne bujkálj, nem bánt téged senki... Ugyan már! Szólalj meg! Bújj elő, én vagyok, az apád...

Előbb a kisfiú szőkésbarna feje tűnt föl egy szőlőbokor mögül, majd a kockás inge és a szutykos kezei. Ahogy kiegyenesedett, nadrágján is látszott a sok piszok. Arca komor volt, és remegett a hidegtől. Az apja melléje lépett, s mondta neki, hogy ideje volna lefeküdni. Mintha azt is jelezte volna, hogy nem keletkezett kár, semmiféle károkozás nem történt, mert a megtakarított pénzből futja az új lámpára. Mászt nem mondott, teljesen megnémult.

FÜRJES GABRIELLA

tekintet nélkül.

*előre. sietek, hogy utolérjelek.
de lemarad a testem, betegen
fekszik elárvult helyemen.
messziről nézem, mi maradt
mégis készen. egy illat,
mélyedés a párnán, fél
pár papucs az ágy alatt,
délelőtti szomorúság
a táguló térben. föl-
fölszabaduló érzések
a lejárt időben. szememet
nagyra zárom, már nem
sietek. tekintet nélkül
nézem, hogy jönnek
és mennek az élmények.*